

Michał Kowalik

Strój ludowy z Łęcznej i jej okolic

Zaszyte w łęczyńskiej tradycji – rekonstrukcja stroju ludowego regionu

Wydawca:
Drukarnia Standruk
ul. Rapackiego 25
20-150 Lublin

Zdjęcia: Bartłomiej Żurawski

Edycja i korekta: Monika Mazurkiewicz, Aneta Resztak-Fedurek
Projekt okładki i wnętrza publikacji: Aneta Resztak-Fedurek
Druk: Drukarnia Standruk, ul. Rapackiego 25, 20-150 Lublin, tel. 81/ 740 25 35

ISBN: 978-83-88458-31-6
Nakład: 120 egz.

Miejsko-Gminna
Biblioteka Publiczna
im. Zbigniewa Herberta w Łęcznej

Niniejsza publikacja została przygotowana jako element prowadzonego
przez Miejsko-Gminną Bibliotekę Publiczną im. Zbigniewa Herberta w Łęcznej
projektu „Zaszyte w łęczyńskiej tradycji – rekonstrukcja stroju ludowego regionu"
w ramach programu „Kultura ludowa i tradycyjna 2026"
realizowanego przez Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego

Ministerstwo Kultury
i Dziedzictwa Narodowego

Dofinansowano ze środków
Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego
pochodzących z Funduszu Promocji Kultury

Gmina
Łęczna

Publikacja wydana przy wsparciu finansowym
Gminy Łęczna

Przedmowa

Niniejszy tekst jest częścią działań zawartych w projekcie pn. „Zaszyte w łęczyńskiej tradycji – rekonstrukcja stroju ludowego regionu", współfinansowanym ze środków Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego w ramach programu „Kultura ludowa i tradycyjna 2026". Wraz z warsztatami i fizyczną rekonstrukcją stroju, całość zadania jest szansą na przybliżenie dziedzictwa kulturowego Łęcznej i jej okolic, a także zapoznanie szerokiego grona odbiorców z tematyką stroju ludowego oraz sztuki ludowej jako ważnej części składowej tożsamości lokalnej i narodowej.

Wielopoziomowe ujęcie zagadnienia pozwoliło na przedstawienie treści o dawnym ubiorze tych okolic na różnorodne sposoby, mające na celu aktywizację mieszkańców i budowanie szerokiej oferty turystycznej.

W długofalowej perspektywie projekt ma za zadanie służyć wszystkim osobom zaangażowanym w odkrywanie historii, edukować o zasobach dziedzictwa oraz angażować w samodzielne poszukiwania informacji w archiwach rodzinnych oraz tworzyć nowe inicjatyw dotyczące strojów i kultury ludowej.

Michał Kowalik

Strój ludowy z Łęcznej i okolic – droga do rekonstrukcji

W wielu dziedzinach nauki rekonstrukcja jest jedną z ważnych metod opisu poszczególnych wycinków rzeczywistości, pozwalającą na zobrazowanie przeszłości w obecnej rzeczywistości. Najczęściej dotyczy ona pewnych zdarzeń, przedmiotów, sposobów produkcji rzeczy lub procesów, które na przestrzeni lat uległy zatraceniu[1]. W zależności od specyfiki danego przedmiotu rekonstrukcji, badacze polegają na różnych sposobach zbierania informacji, np. z kwerend muzealnych, badań archeologicznych czy terenowych, zbierając relacje świadków poszczególnych zdarzeń lub aby uchwycić analogiczne treści niezbędne przy procesie odtworzenia tego, co utracone[2]. W zależności od dziedziny wiedzy, zgromadzone informacje są opracowywane w zgodzie z metodyką badań, a następnie syntezowany jest opis służący do kolejnych działań, np. wykonania rysunku technicznego, scenariusza widowiska obrzędowego czy receptury, np. do wytworzenia danej farby. Rekonstrukcja ubiorów należy do jednej z najciekawszych i wymagających zarazem wizualizacji przeszłości. Jest ona odtworzeniem czegoś na podstawie zebranych informacji o jego wyglądzie, w sytuacji, gdy przedmiot oryginalny już nie istnieje[3], a w przypadku stroju jest to o tyle trudne, że odzież dla każdej osoby jest nieco inna, posiada cechy indywidualne, nawet mieszcząc się w danym kanonie (z pominięciem strojów zunifikowanych np. habitów zakonnych, mundurów). Z tego względu rekonstruowanie strojów ludowych należy do wymagających, acz ciekawych prób przybliżenia przeszłości, odkrycia nieraz już zapomnianych fragmentów historii zawartej w pamięci świadków historii czy zachowanych w archiwach rodzinnych zdjęciach. Samo zagadnienie stroju ludowego, jak należy określić garderobę noszoną przede wszystkim na obszarach wiejskich, jest jednym z najciekawszych pól tematycznych badań etnograficznych Polski, a także stanowi ważny element sztuki ludowej kultywowanej po dziś dzień.

1. A. Grabowska, *Wartość czy ułomność? Kopie i rekonstrukcje w zbiorach etnograficznych*, „Zbiór Wiadomości do Antropologii Muzealnej", nr 5 2018, s. 25-54.
2. M. Brocki, *Sposoby artykulacji potocznych doświadczeń a porządek doświadczenia wymuszony praktyką etnograficzną*, [w:] *Humanistyka i dominacja. Oddolne doświadczenia społeczne w perspektywie zewnętrznych rozpoznań*, pod red. T. Rakowskiego i A. Malewskiej-Szałygin. Warszawa 2011, s. 47-58.
3. Zob. A. Woźniak, *Rekonstrukcja chusty kamelowej* [w:] *Strój Łęczycki, Atlas Polskich Strojów Ludowych*, Wrocław 2014, s. 125–146.

W przypadku strojów ludowych mamy do czynienia z ogromną różnorodnością stanu ich zachowania i dostępnej wiedzy na temat danego ich rodzaju. Sytuacja społeczna i ekonomiczna, prowadzone w przeszłości badania i dokumentacja czy zwyczajne przywiązanie mieszkańców do lokalnych tradycji, wpływają na obecną świadomość o dziedzictwie, możliwości tworzenia opisu oraz ewentualnej rekonstrukcji. Myśląc i opowiadając o strojach noszonych przez mieszkańców dawnych wsi czy miasteczek (np. strój ludowy to także ubiór mieszczan żywieckich), w obecnych najczęściej przedstawiany obraz dotyczy ubioru barwnego, różnorodnego i zazwyczaj związanego z kulturą Polską. Z tego względu powielane są nieraz błędne stereotypy o wyglądzie stroju przypisanego do danego obszaru etnograficznego lub pomyłki bazujące na popkulturowych schematach np. mylenie stroju krzczonowskiego z „lubelskim", który nie istnieje, a poprawnie rzecz ujmując, mamy stroje lubelskie (w liczbie mnogiej) jako zróżnicowaną grupę[4]. Istotne jest również, aby rozróżnić ludowy strój codzienny od tego noszonego sporadycznie, czyli stroju świątecznego, zakładanego na ważne i uroczyste okazje. Strój codzienny był bowiem podobny do siebie w wielu elementach w całej Polsce, spełniając przede wszystkim funkcję użytkową, dostosowując się do warunków pracy, a także pogody i kwestii oszczędności (w dużej mierze wynikającej z biedy), wyrażającej się w donaszaniu lepszych ubrań, które już podniszczone mogły służyć do pracy, ale nie do założenia w czasie świątecznym. Garderoba zakładana na specjalne okazje jest więc głównym obszarem badań[5], w szczególności, jeśli chodzi o odmienności regionalne, status majątkowy[6], wskazujące na zróżnicowanie kulturowe, przemiany społeczne, a także wyrażające umiłowanie do tradycji oraz wyrazu zmysłu estetycznego i artystycznego dawnych mieszkańców obszarów wiejskich[7]. Rekonstrukcja, której dotyczy niniejszy tekst będzie więc dotyczyła odświętnego stroju ludowego, z wyznaczonego obszaru zgodnego z aktualną wykładnią wiedzy etnograficznej i historycznej dotyczącej Lubelszczyzny.

4. M. Tymochowicz, *Stroje Tradycyjne Województwa Lubelskiego, Strój janowsko-kraśnicki*, t. 1, Lublin 2022, s. 7-11.

5. Zob. E. Piskorz-Branekova, *Ocalić od zapomnienia, Polskie stroje ludowe*, Warszawa 2006 oraz Atlas Polskich Strojów Ludowych, Stroje ludowe jako fenomen kulturowy, red, nauk. A.W. Brzezińska, M. Tymochowicz, t. 39, Wrocław 2013. Publikacje dotyczą różnych zagadnień o stroju ludowym, z różnych regionów polski. Bogactwo treści i ich zróżnicowanie pozwala na zobrazowanie zagadnienia ubioru ludowego jako niezwykłego elementu dziedzictwa kulturowego, stanowiącego ważny obszar badań naukowych.

6. E. Kępa, Stroje ludowe i ich zdobnictwo, [w:] Dziedzictwo kulturowe Lubelszczyzny, Kultura ludowa, pod red. A. Gaudy, Lublin 2001, s. 87.

7. K. Salwa, *Jak rozróżnić kobiety należące do różnych klas społecznych? Ubiór jako jeden z wyznaczników przynależności klasowej*, „MASKA, Magazyn antropologiczno-społeczno-kulturowy", nr 10, 2011, s. 83-98.

W rozważaniach dotyczących stroju ludowego z Łęcznej i jej okolic, który stał się wspomnianym przedmiotem rekonstrukcji, w pierwszej kolejności należało skonkretyzować obszar występowania i jego specyfikę. Następnie określić realne możliwości odtworzenia stroju na podstawie zachowanych materiałów pisanych, archiwaliów i relacji mówionych. Prowadzone badania zakończyły się stworzeniem niniejszego tekstu, a także fizycznym wykonaniem kompletu stroju dla kobiety i mężczyzny prezentowanego w Miejsko-Gminnej Bibliotece Publicznej im. Zbigniewa Herberta w Łęcznej.

Łęczna i jej okolice – obszar badań

Aby lepiej zrozumieć czynniki stanowiące o zachowaniu stroju z badanego obszaru, warto w pierwszej kolejności przyjrzeć się pokrótce jego dziejom, które miały silny wpływ na obecny stan zachowania dziedzictwa kulturowego. Główny ośrodek miejski interesującego nas terytorium, czyli Łęczna, jest dziś średniej wielkości miastem i siedzibą powiatu łęczyńskiego[8]. Od lat 60 XX wieku, jej życie jest silnie związane z odkrytymi w jej okolicach złożami węgla i założoną nieopodal kopalnią w Bogdance. Historyczne korzenie miasta sięgają natomiast XIII w., z którego pochodzą pierwsze wzmianki źródłowe. Jej lokalizacja miejska oparta na prawie magdeburskim odbyła się w 1467, kiedy to Jan z Tęczyna z łaski króla Kazimierza Jagiellończyka otrzymał prawo organizowania dwa razy do roku jarmarku wraz z aktem lokacyjnym miasta. W następnych wiekach, prawo własności przechodziło z rąk do rąk kolejnych właścicieli ziemskich[9]. Mimo to w połowie XVII wieku Łęczna przeżywała największy rozkwit, zyskując prawo do kolejnych jarmarków i możliwość rozbudowy[10]. Z tamtego okresu pochodzą istniejące do dziś budowle jak: mansjonaria, kościół p.w. św. Marii Magdaleny i wielka synagoga. Kolejne lata historii, związane z wojnami polsko-szwedzkimi, okresami epidemii, a także czasem rozbiorów Rzeczpospolitej, nie sprzyjały zbytnio prężnej egzystencji miejscowości. W XIX w. Łęczną strawiły poważne w skutkach pożary, w szczególności te w latach 1846 i 1881 r. Koniec XIX i początek XX w. były okresem stagnacji i przejścia formy zorganizowania Łęcznej z ośrodka miejskiego do miejscowości rolniczo-handlowej[11]. Z tego czasu pochodzą relacje o dużym udziale ludności żydowskiej, prowadzącej większą część działalności wytwórczej, jak krawiectwo, kowalstwo, handel detaliczny.

8. Portal internetowy miasta Łęczna - https://leczna.pl/leczna/ [dostęp z dnia: 21.06.2026 r.]
9. J. E. Leśniewska, Właściciele dóbr Łęczna w latach 1800 – 1944, „Wiadomości Ziemiańskie", nr 21, 2004, s. 70-71
10. A. A. Witusik, Łęczna w XVII i XVIII w., [w:] Łęczna. Studia z dziejów miasta Łęczna 1989, s. 56-57.
11. Historia miasta Łęczna - https://leczna.pl/leczna/historia/ [dostęp z dnia: 19.06.2026 r.]

Okres wojny to kolejne zniszczenia i zatarcie charakteru typowego sztetla, na skutek zbrodniczej działalności Niemców i wymordowania ludności żydowskiej, po której pozostały nieliczne ślady jak wielka i mała synagoga, oraz miejsca pamięci ofiar holokaustu[12]. Okres ponownego rozwoju to związanie losu miasta z kopalnią węgla kamiennego i rozwojem przemysłowym. Dzięki temu możliwe było rozwinięcie infrastruktury architektonicznej, polepszenie poziomu życia mieszkańców oraz duży wzrost liczby mieszkańców z 3 tys. do około 17 tys. obecnie[13]. Okolice Łęcznej to głównie obszary rolnicze, poprzecinane jeziorami należącymi do Pojezierza Łęczyńsko-Włodawskiego, stanowiącego duży atut przyrodniczy. Strukturę tych okolic tworzyły różne grupy etniczne, różnych wyznań, zarówno katolicy, prawosławni, unici jak i innych odłamów chrześcijańskich, ale głównie Polacy i Ukraińcy, a także Żydzi, Ormianie czy Grecy. Na potrzeby prowadzonych działań okolice wyznaczone jako terytorium badawcze obejmowały przede wszystkim Gminę Łęczna stanowiącą obszar przylegający bezpośrednio do miasta. Dla ujęcia zagadnienia z szerszej perspektywy pod uwagę brane było także terytorium powiatu łęczyńskiego, czyli oficjalnej jednostki podziału administracyjnego, do której Łęczna (ujmowana jako miasto, jak również gmina) należą. Wybór takiego obszaru był podyktowany luką badawczą dla jednoznacznie skonkretyzowanego stroju dla obszaru Łęcznej i jej najbliższych okolic. Terytorium ościenne natomiast zostało wybrane jako materiał porównawczy, aby po zebraniu danych, porównać je ze sobą i określić czy z jakiegoś skrawka obszaru pochodzi najwięcej informacji lub są one wyjątkowe, endemiczne dla danej miejscowości lub kilku z nich. Kolejnym krokiem było natomiast zestawienie zebranego materiału z szerszymi, już opracowanymi informacjami dotyczącymi stroju lubartowskiego. Już przy pierwszych działaniach przygotowawczych do kwerend muzealnych strój ten był określony jako nadrzędny rodzaj ubioru ludowego, do którego należy prawdopodobnie zaliczyć ewentualną jego odmianę występująca niegdyś na obszarze Łęcznej i jej okolic. W rezultacie hipoteza badawcza, iż strój noszony na obszarze Łęcznej i jej okolic należy do grupy stroju lubartowskiego, okazała się prawdziwa, co było klarownym wynikiem przeprowadzonych analiz.

12. Wirtualny Sztetl, strona Muzeum Polin - https://sztetl.org.pl/pl/miejscowosci/l/654-leczna [dostęp z dnia: 19.06.2026 r.]
13. Zob. Studia z dziejów Łęcznej, red. Anna Sochacka, Łęczna 2017, s. 10.

Strój lubartowski jako nadrzędna kategoria

W przypadku stroju ludowego, okresem historycznym, do którego należy się odwoływać jest końcówka XIX w. i początek XX w., kiedy to jego występowanie było najsilniej widoczne i zróżnicowane na wielu obszarach Lubelszczyzny, gdzie odnajdujemy 17 różnych strojów regionalnych[14](a w niektórych badaniach jest wyróżnianych aż 21 jego odmian[15]). W przypadku stroju z Łęcznej i okolic (jak możemy go nazywać w kontekście rekonstrukcji), jak wynika z przeprowadzonych badań, zaliczamy go jako „podgrupę" do stroju lubartowskiego, współtworzącą jego różnorodność.

Wychodząc od kategorii szerszej do węższej przyjrzyjmy się najpierw jak strój lubartowski wyglądał i jakie są jego cechy szczególne[16].

Pierwotnie był wykonywany w całości z tkanin samodziałowych. Były to zarówno zwykłe płótno na koszule jak i bardziej kolorowe tkaniny wełniane na spódnice czy zapaski, a także sukno na sukmany (tkane w domu a następnie oddawane do foluszowania). Nie brakowało także elementów z futrzanym podbiciem, zakładanych w zimowe dni, choć jak wiadomo z relacji świadków historii, futrzane czapki i kożuchy były noszone przede wszystkim przez bogatszych gospodarzy. Biedniejsi musieli zadowolić się gorszej jakości odzieżą z niższej jakości kożucha lub wielu warstw ubrań, np. kilku par spodni samodziałowych założonych na raz. Pod koniec XIX w. następują zmiany w noszeniu przyodziewku. Wraz z pojawieniem się tkanin fabrycznych oraz ich łatwiejszej dostępności następuje rozwój strojów ludowych. Wprowadzane są nowe elementy i kroje. Szybkie przemiany nie trwały jednak długo, w początkach XX w. coraz popularniejsze stają się najpierw kroje ubrań miejskich, a następnie strój ludowy wypierany jest przez odzież wzorowaną lub zamawianą u krawców w miastach. W kolejnych latach tradycyjne odzienie nosiły już tylko osoby starsze.

14. M. Tymochowicz, Stroje tradycyjne..., t.1, op. cit., s. 7.
15. Zob. Strój Garbowski nie Krakowski, https://garbow.pl/kultura/n,62411,stroj-garbowski-nie-krakowski.html[dostęp z dnia: 22.09.2026 r.]
16. M. Tymochowicz, Stroje Tradycyjne Województwa Lubelskiego, Strój lubartowski, t. 2, Lublin 2023.

Najczęściej podawanymi przyczynami tego stanu rzeczy były: moda na ubiór miejski – uważany jako nowoczesny i niezawstydzający; brak odpowiednich materiałów do produkcji np. sukman; strój był także bardzo kosztowny, więc donaszano go do granic możliwości, zaś stare ubrania przerabiano na szmaty czy ubrania dla dzieci i zabawki dla nich; a poza tym to czego już nie używano wymieniano na garnki u wędrownych handlarzy, co było wynikiem pragmatyki życia codziennego[17]. Ubrania kupowane u krawców lub szyte na wzór miejskich były zaś tańsze, wygodniejsze a przede wszystkim bardziej modne, co także możemy ujmować w kategoriach praktyczności. W wielu miejscowościach już przed II wojną światową nastąpiło całkowite zaniechanie ubierania się w tradycyjną odzież świąteczną[18].

Jeśli mielibyśmy podać „tradycyjny kanon[19]" składników stroju lubartowskiego i jego elementy, najlepiej jest się skupić przede wszystkim na elementach najczęściej się pojawiających. Ze względu na różnice kulturowe, społeczne, majątkowe i zmysł estetyczny każdego człowieka, strój na każdej osobie prezentował się nieco inaczej i był inaczej przyozdobiony, mieścił się w pewnego rodzaju społecznie przyjętym kanonie, który dość szybko ulegał przemianom.

17. M. Tymochowicz, Stroje Tradycyjne..., t. 2, op. cit., s. 25
18. Ibidem
19. Jest to zadanie o tyle trudne, że każdy strój ludowy ulegał przemianom i ewolucji w nowe formy. Również i każda osoba szyjąca dany element dopasowywała go do siebie lub osoby, która miała go nosić, wprowadzając drobne innowacje i elementy indywidualizmu. Z tego względu trudno jest mówić o dokładnych wykrojach czy identycznym wyglądzie stroju ludowego, możemy natomiast przyjąć, że jego styl i kanon na danym terenie w danym okresie był do siebie zbliżony i stanowił wyraz przywiązania do lokalnego dziedzictwa kulturowego i tożsamości.

Strój męski posiadał kilka zasadniczych elementów składowych. Były to:

- koszula z szarego lub białego lnu, w późniejszym okresie, czyli XX w. noszone były koszule bawełniane, bez zdobień, w przypadku lnianych kontrastem do szarości lnu były mankiety i stójka wykonane z białej tkaniny.
- spodnie wykonane z szarego lub barwionego samodziału (szaro-granatowy/szaro-brunatny) lub czarnej wełny/bawełny w bogatszej wersji;
- kamizelka z czarnej tkaniny - wełny lub welwetu, zdobiona dodatkiem kolorowej tasiemki wykańczającej jej brzegi, zapinana na guziki (ew. haftki) z kieszonkami lub bez;
- buty, zazwyczaj czarne wysokie z cholewami, mniej lub bardziej dopasowane do nogi ich właściciela, układające się przylegle do łydki lub w tzw. „harmonijkę";
- ważnym elementem była także sukmana z ciężkiej tkaniny wełnianej, zdobiona czerwonym i niebieskim sznurkiem lub samym granatowy (tzw. szamerunek), czasami także sukmana szara lub czarna, o różnych krojach np. tzw. firlejówka;
- nakryciem głowy był w lecie kapelusz słomiany, sam lub przewiązany czarną wstążką, w zimniejsze dni zakładano czapki, np. rogatywki, konfederatki, batorówki czy czapy z futra zwierzęcego w postaci wysokiego toczka z rozcięciem;
- uzupełnieniem stroju mógł być skórzany pas zakładany na sukmanę, fajka, torba skórzana lub pleciona z łyka tzw. kobiałka na podróż, np. do miasta czy na targ.

Na strój damski składało się nieco więcej elementów. Były to:

- koszula biała, o kroju przyramkowym lub z tzw. karczkiem, czasami ozdobiona delikatnym haftem liczonym, w postaci linii, wężyków, drobnych motywów roślinnych;
- spódnica, w najstarszej wersji powstawała z tkaniny pasiastej samodziałowej, w późniejszym okresie z bardzo zróżnicowanych typów tkanin fabrycznych, m.in.: jednorodnej, kraciastej, w paski;
- w zależności od stanu cywilnego, na koszulę zakładano gorset lub kaftan/bluzkę. Gorsety szyto z welwetu lub aksamitu, zdobiąc taśmami w różnych kolorach lub np. z dodatkiem cekinów; czasami zamiast tasiemek wykonywano hafty z wzorami roślinnymi - nosiły go przede wszystkim panny. Kaftany, czyli odzienie z długimi rękawami, a także podobne do nich bluzki, zakładały mężatki. Była to garderoba zdobiona także tasiemkami rozmieszczonymi na ubraniu w układzie pasowym;
- do spódnicy zakładano fartuch/zapaskę z płótna samodziałowego typu pasiak lub cieńszego materiału bawełnianego, haftowanego, lub ozdobionego tasiemkami czy też taśmami z haftem angielskim;
- ubiór głowy także był zależy od wieku i statusu społecznego. Panny zakładały wianki ze sztucznych kwiatów lub w miesiącach letnich z żywych roślin. Mężatki nosiły w dawnej formie stroju zawój z białego płótna lub pod koniec XIX w. znacznie lżejszą formę nakrycia głowy, czyli czepiec/półczepiec z batystu lub tiulu, ewentualnie koronki. Dla panien młodych tworzono zaś bogate nakrycie głowy ze sztucznych kwiatów z długimi wstążkami z tyłu głowy;
- dodatkiem biżuteryjnym do stroju były korale, najkosztowniejsze były wykonane z korala szlachetnego dla zamożnych kobiet, tańsze wersje ze szkła, drewna lub z tzw. dętek, czyli dmuchanych szklanych paciorków;
- nieodłącznym elementem garderoby były buty, zazwyczaj były to czarne trzewiki za kostkę, na małym obcasie, wiązane czerwoną lub zieloną wstążką;
- w chłodne dni, do stroju dodawano różne elementy ocieplające, takie jak: różnorodne chustki zakładane na głowę, chusty naramienne lub tzw. rańtuchy, czyli rodzaj szali zakładanych na ramiona przez starsze kobiety, a oprócz tego sukmany i kożuchy na zimowe miesiące.

Strój z Łęcznej i jej okolic

Pierwszym z działań służących zebraniu informacji potrzebnych do sporządzenia rekonstrukcji stroju było wyznaczenie obszaru do badań, jego przybliżonych granic oraz jego podziałów, które byłyby cenne badawczo do wyboru najważniejszych informacji i triangulacji danych. Terytorium o największym znaczeniu była Gmina Łęczna, jako teren ościenny dla miasta, a następnie cały powiat łęczyński, jako obszar kulturowo związany z Łęczną, na którym „strój łęczyński", mógłby występować. Miejscowości wchodzące w skład tego terytorium, zostały uszeregowane w listę w porządku alfabetycznym, która była podstawą do prowadzonych kwerend w muzeach, mogących posiadać istotne informacje dla działań rekonstrukcyjnych. Były to: Muzeum Narodowe w Lublinie, Państwowe Muzeum Etnograficzne w Warszawie, Muzeum Etnograficzne im. Seweryna Udzieli w Krakowie. Poza tym pod uwagę brane były zbiory Izby Regionalnej prowadzonej przez Towarzystwo Przyjaciół Ziemi Łęczyńskiej. Innym źródłem pozyskania informacji były wywiady przeprowadzone z osobami zamieszkującymi gminę Łęczna, które mogłyby posiadać odpowiednie informacje na temat stroju. Podstawą teoretyczną były zaś publikacje i materiały źródłowe dotyczące historii Łęcznej i jej okolic. Do opracowania kontekstu dotyczącego stroju lubartowskiego, bazę informacji stanowiły materiały dotyczące tego ubioru, jak publikacja M. Tymochowicz będąca jego obszerną i najbardziej aktualną monografią. Kolejna to nieco starsza książka J. Świeżego o strojach ludowych Lubelszczyzny. Materiałem wizualny były zaś stroje lubartowskie, prezentowane na stałej wystawie etnograficznej Muzeum Narodowego w Lublinie (aktualnie niedostępnej). W rezultacie przeprowadzonych działań badawczych, udało się ustalić, że informacje dotyczące badanego obszaru, są dosyć skąpe, a ze względu na szybki zanik tradycyjnego ubioru prawdopodobnie już we wczesnych latach XX w. nie zachowały się bezpośrednie relacje jego dotyczące. Również zbiory muzealne, ograniczyły się do kilku elementów zachowanych w Muzeum Narodowym w Lublinie (np. zapaska czy pantalony pochodzące z Łęcznej), co nie pozwalało na zobrazowanie kompletnego stroju na podstawie tylko jego archiwalnych elementów.

Materiał graficzny, czyli zdjęcia, pochodzące ze zbiorów osób prywatnych[20], biorących udział w badaniach, pozwolił na stworzenie prawdopodobnego zarysu przybliżonego wyglądu elementów stroju noszonego na obszarze Łęcznej i jej okolic. Stworzony szkic jest niezbędny do prac nad fizyczną rekonstrukcją ubioru. W rezultacie przeprowadzone poszukiwania informacji o tym, jak mógł wyglądać hipotetyczny „strój łęczyński", pozwoliły stwierdzić, że prawdopodobnie nie występował taki endemiczny ubiór lub jego elementy, zaś ubranie noszone w Łęcznej i jej okolicach mieściło się w ramach grupy stroju lubartowskiego. Jednocześnie nie wyklucza to posiadania pewnych cech odrębnych lub często występujących, stanowiących zróżnicowanie kulturowe w obrębie grupy danego stroju. Problemem jest natomiast ich ukazanie w sytuacji, gdy materialne dowody istnienia i relacje mówione uległy zniszczeniu i zapomnieniu. Dlatego też rolą badacza jest przedstawienie opisu najbardziej prawdopodobnego, skupienie się na tym co wiemy i uzupełnienie luk na podstawie materiałów porównawczych z szerszej kategorii (czyli ze stroju lubartowskiego), o których wiadomo znacznie więcej.

W przypadku próby rekonstrukcji stroju z Łęcznej i okolic, głównym trzonem pracy było wybranie z zebranych materiałów elementów strojów pochodzących przede wszystkim z gminy Łęczna, a następnie z powiatu łęczyńskiego i ewentualnie jego najbliższych okolic.

Następnie na drodze weryfikacji z pozostałymi materiałami dotyczącymi szerszej kategorii stroju lubartowskiego, np. zdjęć czarno-białych i opisów źródłowych oraz relacji mówionych istotne było ustalenie krojów i kolorystyki, jaka prawdopodobnie występowała na badanym obszarze. Na drodze tej analizy danych udało się określić przybliżony wygląd stroju z obszaru Łęcznej i jej okolic[21].

20. Zdjęcia zostały udostępnione do wglądu badacza, ale respondenci nie zgodzili się by mogły zostać one upublicznione w publikacji naukowej lub na wystawie podsumowującej projekt. Na ich prośbę również i dane osób pojawiających się na zdjęciach nie zostały umieszczone w tekście w zgodzie ze standardami i etyka badań naukowych.

21. Informacje opracowane na podstawie: Kwerenda w Muzeum Narodowym w Lublinie, Kwerenda w Państwowym Muzeum etnograficznym w Warszawie, Kwerenda w Muzeum Etnograficznym im. Stanisława Udzieli w Krakowie, zbiory Izby regionalnej Towarzystwa Przyjaciół Ziemi Łęczyńskiej, Wystawa stała dotycząca etnografii Lubelszczyzny w Muzeum Narodowym w Lublinie (zdjęcia stroju lubartowskiego ze zbiorów prywatnych autora)badania terenowe prowadzone na obszarze powiatu łęczyńskiego, M. Tymochowicz, Stroje Tradycyjne Województwa Lubelskiego, Strój lubartowski, t. 2, Lublin 2023, s. 25. J. Świeży, Stroje ludowe Lubelszczyzny, Warszawa 1954.

Strój męski składałby się z następujących elementów:

- kapelusz słomiany na lato lub czapka, tzw. konfederatka, lub czapa futrzana oparta na kształcie toczka, z rozcięciem z jednej strony (lub bez);
- okryciem wierzchnim byłaby sukmana brązowa, szara lub granatowa, zdobiona szamerunkiem w kolorach granatowym i czerwonym (sukmana brązowa), samym granatowym (sukmana szara ew. czarna) lub czarnym (sukmana szara lub granatowa);
- kamizelka czarna z welwetu, z tyłu wykonana z podszewki lub cieńszej tkaniny, wykończona niebieską, bordową lub lekko złocistą tasiemką/lamówką;
- lniana szara koszula z białą stójką i mankietami lub koszula z białej bawełny o kroju przyramkowym z karczkiem;
- spodnie wykonane z tkaniny samodziałowej barwy czerwono-brunatnej, szarej, czarnej lub w bogatszej wersji z czarnej tkaniny wełnianej, bez dodatków zdobniczych, krój prosty, z rozcięciem z lewej strony, lub krój w bogatszej wersji wzorowany na spodniach miejskich (wówczas rozcięcie z przodu);
- buty z cholewami, skórzane w kolorze czarnym, gładkie lub w „harmonijkę"
- uzupełnieniem stroju byłaby torba skórzana lub kobiałka wypleciona z łyka.

W wersji na zimne dni, sukmanę zastąpić mógłby kożuch z kołnierzem z baraniego futra i wspomniana grubsza czapka futrzana. Strój kawalera niewiele różniłby się od stroju mężczyzny żonatego. Najważniejszą kwestią było podążanie za modą, bowiem to w przypadku stroju kawalerów najszybciej zachodziły zamiany i pojawiały się nowinki, jak choćby szybkie wprowadzanie elementów mody miejskiej jak kamizelki, w starszych formach strojów niewystępujące.

Strój kobiecy mężatki wyglądałby następująco:

- nakrycie głowy to półczepiec tiulowy bogato haftowany we wzory roślinne;
- okryciem wierzchnim jest kaftan z długimi rękawami w kolorze zielonym, wykonany z welwetu lub cięższej tkaniny bawełnianej, na podszewce, z ozdobami z taśm naszytych w układzie pasowym w ciemniejszym kolorze, np. czarnym lub granatowym, zapinany na guziczki lub haftki;
- spódnica szyta z klinów z „ogonem" w kolorze ciemno zielonym, niebieskim lub bordowym, z tkaniny gładkiej lub w drobne pionowe pasy, ozdobiona poniżej kolan dwoma pasami z czarnej tasiemki;
- fartuch/zapaska z białego batystu bawełnianego ze zdobieniem w postaci haftu angielskiego (w układzie pionowym), lub fartuszek w kolorze ciemniejszym dopasowany do kaftana i spódnicy z naszytymi „ślarkami" koronkowymi, w układzie poziomym;
- koszula biała z niewielkim haftem na mankietach i kołnierzyku ze ściegów liczonych (stębnówka, łańcuszek), z wzorem geometrycznym;
- pod spódnicą halka zdobiona koronkami, a w bogatszej wersji dodatkowo pantalony z wykończeniem z koronki lub haftu angielskiego;
- całość uzupełniona koralami, tzw. dętkami z dmuchanego szkła w kolorze różowym, zielonym i granatowym, min. 3 sznury lub więcej, w najbogatszej wersji prawdziwe korale z korala szlachetnego;
- buty czarne, trzewiczki na niewysokim obcasie, sznurowane zieloną lub czerwoną tasiemką, z ozdobnymi czarnymi guziczkami/lub bez;

W wersji zimowej, na wierzch ubrania zakładane było by futro/kożuch lub sukmana w kolorze szafirowym, zaś na głowę, różnego typu chustki z materiału lub grubszej wełny na większy mróz.

W przypadku stroju panny najważniejszymi różnicami byłyby: spódnica koloru malinowego lub niebieskiego (w jaśniejszych kolorach niż spódnice mężatek i starszych kobiet), zamiast czepca wianek ze sztucznych kwiatów z wstążkami lub chustka koloru białego, spod której wystawał warkocz[22], zamiast kaftana/bluzki - gorset, haftowany w drobny wzór kwiatowy lub z naszyciami z taśm ozdobnych w układzie pasowym. Pozostałe elementy jak buty czy korale w podobnej formie, co w stroju mężatki.

22. A. Albiniak, Fryzury i nakrycia głowy ludności podłęczyńskich wsi, „Merkuriusz Łęczyński", nr 23/2010, s. 22-26.

Najważniejsza różnica wyrażała się w kulturowym nakazie zakrywania głowy czepcem lub chustą, podczas gdy panny mogły chodzić także i bez żadnego nakrycia, tylko z uplecionymi w warkocze włosami lub w wianku symbolizującym czystość i dziewictwo.

Rekonstrukcja stroju – zagadnienia techniczne

Wykonanie fizycznej rekonstrukcji stroju rozpoczyna się od przedstawionego wcześniej zdobycia informacji na temat jego wyglądu i technicznych kwestii jej wykonania. Gdy już uda się te kwestie opracować, przychodzi czas na skompletowanie odpowiednich materiałów i narzędzi oraz sporządzenie rysunków technicznych, służących ustaleniu wymiarów każdego zszywanego elementu, ich łączenia ze sobą oraz wymiaru i rozmieszczenia zdobień. Dużym ułatwieniem jest, gdy odtwarzając dany element mamy jakieś informacje co do jego długości, szerokości (np. że spodnie były luźne lub dopasowane, czy koszula była średniej długości czy aż do kolan) lub rozmiaru pasującego na daną osobę. W znakomitej większości jednak rekonstruktor musi zadowolić się opisem danego elementu garderoby, jego przybliżonym wyglądem oraz informacjami technicznymi pozyskanymi w trakcie badań, nierzadko bardzo skrótowo lub niedokładnie opisujące zagadnienie, np. wykonania poszczególnych haftów czy adnotacji odnośnie zszycia ze sobą elementów gotowego wykroju, tak by były jak najbardziej wierne historycznym technikom lub wyglądowi gotowego ubrania.

W przypadku stroju z Łęcznej i okolic informacje dotyczące sposobu szycia, wykroju i dokładnych parametrów materiałów czy technik były niezwykle skąpe. Najważniejszą bazą wiedzy porównawczej były wspomniane już publikacje dotyczące stroju lubartowskiego [23], gdzie znajdują się opisy elementów stroju, podobne do tych wyróżnionych jako składowe rekonstrukcji stroju z obszaru Łęcznej i jej okolic.

23. Zob. M. Tymochowicz, Stroje Tradycyjne Województwa Lubelskiego, Strój lubartowski, t. 2, Lublin 2023, s. 25. J. Świeży, Stroje ludowe Lubelszczyzny, Warszawa 1954.

Zestawienie ich z przygotowanym opisem wyglądu zewnętrznego elementów stroju, pozwoliło na sporządzenie planu szycia, zdobienia, a następnie złożenia gotowych kompletów damskiego i męskiego, które będą prezentowane na manekinach ekspozycyjnych, możliwie wiernie oddających ludzką sylwetkę i budowę anatomiczną. Kolejną ważna kwestią był wybór tkanin, z których miały powstać stroje. Zgodnie z dawnym składem surowcowym, tekstylia wykonywano z materiałów pochodzenia zwierzęcego i roślinnego, jak bawełna, wełna, jedwab, skóry zwierzęce, a także najważniejszego dla naszego kraju surowca odzieżowego, czyli lnu. W obecnych realiach rynkowych, tkaniny i pasmanteria są w przeważającej części wytwarzane z włókien syntetycznych. Dlatego też najważniejsze stało się sprowadzenie tkanin z wełny, bawełny i lnu, a w przypadku braku odpowiedniego sukna wełnianego na sukmanę czy gładkiego materiału o gęstym splocie na spódnice, zastąpienie ich możliwie jak najbardziej podobnymi materiami z włókien syntetycznych. Jednocześnie udało się wykorzystać do szycia oryginalne materiały i pasmanterię sprzed ponad 70 lat, znacznie bardziej zbliżone do tych używanych na początku XX w. Koszula damska i halka zostały wykonane z oryginalnego płótna bawełnianego z wczesnych lat 50 XX wieku, które to zachowało się w bardzo dobrym stanie i mogło posłużyć do rekonstrukcji. Ciekawym elementem bielizny, czyli wspomnianej halki jest jej obszycie, czyli żółta koronka 3 cm szerokości, pochodząca z łódzkiej fabryki pasmanterii z 1952, zachowana w zbiorach dawnej pracowni krawieckiej. Wszystkie z rekonstruowanych elementów stroju, starano się dopasować do siebie, by zachować wewnętrzną spójność kompletu męskiego i damskiego oraz ukazać ich styl. Również wszelkie elementy pasmanteryjne, jak np. taśmy ozdobne, sznurek i aksamitki, były dobierane pod kątem spójności z całością, np. kolor i wygląd guzików został możliwie jak najbardziej wpasowane w kolorystykę ubrań. Uzupełnieniem do stroju damskiego zostały korale wykonane ze szkła, z manufaktury z Czech, do złudzenia przypominające dawne korale z dmuchanego szkła, srebrzone w środku i malowane na zewnątrz (w podobny sposób jak bombki choinkowe), tzw. dętki, obecnie bardzo trudno dostępne na rynku i wykonywane sporadycznie. Jest to jeden z elementów rekonstrukcji, który wymagał pewnych modyfikacji ze względu na brak szerokiej dostępności analogicznych do dawnych technik produkcji biżuterii – czyli koralików dmuchanych, zastąpionych również szklanymi, ale pełnymi paciorkami. W przypadku innych elementów jak spodnie męskie, czapka futrzana, koszula męska, półczepiec tiulowy, zapaska/fartuszek czy kaftan kobiecy, zastosowane zostały materiały współczesne, ale wykonane z tych samych, co niegdyś surowców i w zbieżnych technikach tkackich.

Kolejnym ważnym zagadnieniem są techniki szycia i ich zgodność z tradycyjnymi wykonaniami. W sporządzonej rekonstrukcji stroju duża część elementów została wykonana na maszynie do szycia (z lat 50 XX w. bez użycia współczesnych ściegów jak overlock, czy haftu maszynowego). Przeszycia maszynowe, posłużyły do połączenia fragmentów ubrań na najważniejszych szwach oraz wykończeniu brzegów czy np.zaszewek i zakładek. Wiele elementów, jak np. podszewka kaftana, czapka czy dziurki na guziki, zostało wykonane w całości ręcznie. Istotne było, aby jak najwięcej elementów uszyć w miarę możliwości technicznych paralelnie do historycznych wykonań strojów lubartowskich z końca XIX i XX wieku. Dużą pomocą we wszelkich działaniach rekonstruktorskich, posiadających znamiona działalności artystycznej była wieloletnia praktyka jako twórca ludowy, zajmujący się szyciem i haftowaniem strojów. Dzięki temu, w szczególności szycie wykonywane w całości ręcznie było trudnym, acz możliwym do wykonania zadaniem.

Podsumowanie

Reasumując, prowadzone badania miały służyć odpowiedzi na pytanie czy istniał niegdyś strój łęczyński oraz jakie cechy wyróżniałyby go pośród innych strojów ludowych Lubelszczyzny. Na drodze weryfikacji zagadnień badawczych udało się stwierdzić, że prawdopodobnie na terenie Łęcznej i jej okolic nie występował odrębny strój ludowych zaś ubiór noszony pod koniec XIX i na początku XX wieku, który możemy określić mianem stroju ludowego był najbardziej zbliżony do stroju lubartowskiego i należałoby go zaliczyć jako element tej szerszej kategorii. Zachowane materiały źródłowe, przeprowadzone badania oraz analiza porównawcza z dobrze opisanym na ten moment strojem lubartowskim, dała możliwość na przybliżony wygląd stroju noszonego na obszarze Łęcznej i w jej okolicach. Po zebraniu wszystkich informacji i skonstruowaniu opisu, następnym krokiem była fizyczna rekonstrukcja omawianego stroju oraz w dalszym kroku jego prezentacja w przestrzeni Miejsko-Gminnej Biblioteki Publicznej im. Zbigniewa Herberta w Łęcznej. Przybliżenie tego elementu dziedzictwa historycznego i kulturowego Łęcznej i jej okolic było pokłosiem projektu grantowego realizowanego dzięki wsparciu Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego z sektora Kultura ludowa i tradycyjna 2026 pod tytułem „Zaszyte w łęczyńskiej tradycji – rekonstrukcja stroju ludowego regionu". Uzupełnienie działań naukowych rekonstrukcją stroju, warsztatami i publikacją naukową dotyczącą badanego stroju, jest częścią działań służących przywracaniu pamięci o dawnej kulturze ludowej i edukacji o tożsamości regionalnej dla mieszkańców tego terenu oraz wszelkich zainteresowanych grup odbiorców. Jednym z założeń projektu i zrealizowanych działań było także stworzenie dostępnego dla wszystkich opracowania tematu ubioru ludowego w formie teoretycznej i materialnej, pełniących wspólnie rolę edukacyjną w sytuacji kolejnych działań rekonstruujących strój z obszaru Łęcznej i jej okolic np. przez koła gospodyń wiejskich czy grupy rekonstrukcyjne oraz wszelkich innych zainteresowanych osób, poszukujących wiedzy o dziedzictwie regionu.

Bibliografia

- Albiniak A., Fryzury i nakrycia głowy ludności podłęczyńskich wsi, „Merkuriusz Łęczyński", nr 23/2010, s. 22-26.
- Atlas Polskich Strojów Ludowych, Stroje ludowe jako fenomen kulturowy, red, nauk. A.W. Brzezińska, M. Tymochowicz, t. 39, Wrocław 2013.
- Brocki M., Sposoby artykulacji potocznych doświadczeń a porządek doświadczenia wymuszony praktyką etnograficzną, [w:] Humanistyka i dominacja. Oddolne doświadczenia społeczne w perspektywie zewnętrznych rozpoznań, pod red. T. Rakowskiego i A. Malewskiej-Szałygin. Warszawa 2011, s. 47-58.
- Grabowska A., Wartość czy ułomność? Kopie i rekonstrukcje w zbiorach etnograficznych, „Zbiór Wiadomości do Antropologii Muzealnej", nr 5 2018, s. 25-54.
- Kępa E., Stroje ludowe i ich zdobnictwo, [w:] Dziedzictwo kulturowe Lubelszczyzny, Kultura ludowa, pod red. A. Gaudy, Lublin 2001, s. 87.
- Leśniewska J.E., Właściciele dóbr Łęczna w latach 1800-1944, „Wiadomości Ziemiańskie", nr 21, 2004, s. 70-71.
- Piskorz-Branekova E., Ocalić od zapomnienia, Polskie stroje ludowe, Warszawa 2006.
- Salwa K., Jak rozróżnić kobiety należące do różnych klas społecznych? Ubiór jako jeden z wyznaczników przynależności klasowej, „MASKA, Magazyn antropologiczno-społeczno-kulturowy", nr 10, 2011, s. 83-98.
- Studia z dziejów Łęcznej, red. Anna Sochacka, Łęczna 2017, s. 10.
- Świeży J., Stroje ludowe Lubelszczyzny, Warszawa 1954.
- Tymochowicz M., Stroje Tradycyjne Województwa Lubelskiego, Strój janowsko-kraśnicki, t. 1, Lublin 2022, s. 7-11.
- Tymochowicz M., Stroje Tradycyjne Województwa Lubelskiego, Strój lubartowski, t. 2, Lublin 2023.

- Witusik A. A., Łęczna w XVII i XVIII w., [w:] Łęczna. Studia z dziejów miasta Łęczna 1989, s. 56-57.
- Woźniak A., Rekonstrukcja chusty kamelowej [w:] Strój Łęczycki, Atlas Polskich Strojów Ludowych, Wrocław 2014, s. 125–146.

Źródła internetowe

- Historia miasta Łęczna - https://leczna.pl/leczna/historia/ [dostęp z dnia: 19.06.2026 r.]
- Portal internetowy miasta Łęczna - https://leczna.pl/leczna/ [dostęp z dnia: 21.06.2026 r.]
- Strój Garbowski nie Krakowski, https://garbow.pl/kultura/n,62411,stroj-garbowski-nie-krakowski.html [dostęp z dnia: 22.09.2026 r.]
- Wirtualny Sztetl, strona Muzeum Polin - https://sztetl.org.pl/pl/miejscowosci/l/654-leczna [dostęp z dnia: 19.06.2026 r.]

Zasoby archiwalne

- Kwerenda w Muzeum Etnograficznym im. Stanisława Udzieli w Krakowie
- Kwerenda w Muzeum Narodowym w Lublinie
- Kwerenda w Państwowym Muzeum etnograficznym w Warszawie
- Kwerenda w Izbie Regionalnej Towarzystwa Przyjaciół Ziemi Łęczyńskiej
- Wystawa stała dotycząca etnografii Lubelszczyzny w Muzeum Narodowym w Lublinie (obecnie niedostępna - zdjęcia stroju lubartowskiego ze zbiorów prywatnych autora)

Recenzja

Opracowanie „Strój ludowy z Łęcznej i jej okolic" powstało w ramach projektu „Zaszyte w łęczyńskiej tradycji – rekonstrukcja stroju ludowego regionu" realizowanego w ramach programu „Kultura ludowa i tradycyjna 2026" Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego. Autor w sposób możliwie precyzyjny określił strój występujący na wskazanym terenie, posiłkując się materiałami źródłowymi uzyskanymi w czasie kwerend muzealnych, indywidualnych wywiadów z mieszkańcami Łęcznej i okolic, dostępnymi w ich archiwach fotografiami strojów oraz analizując literaturę przedmiotu. By szczegółowo określić specyfikę kulturową regionu, na bazie której wyrósł strój z Łęcznej i okolic, autor przedstawił zarys historii tego obszaru. Badania wykazały, że strój z Łęcznej i okolic można zaliczyć do grupy strojów lubartowskich i może on stanowić ich podgrupę. Autor określił czas występowania największej popularności oraz zaniku stroju ludowego. Dla zarysowania specyfiki stroju, autor najpierw przedstawia cechy stroju lubartowskiego, wyjaśnia różnice w wyglądzie i zastosowaniu odzieży codziennej oraz odświętnej, by następnie przejść do szczegółowego omówienia stroju charakterystycznego dla Łęcznej i okolic z precyzyjnym podziałem na ubiór męski i damski.

Rezultatem pracy było opracowanie specyfiki stroju charakterystycznego dla Łęcznej i okolic, która stała się podstawą fizycznej rekonstrukcji stroju przez autora opracowania. Widać, że jest on praktykiem, dzięki czemu ma szczegółową wiedzę na temat odpowiedniego doboru tkanin, szczegółów szycia, wykonywania haftów i ozdobnych detali. Warto docenić dbałość o sięganie po możliwie najbardziej zbliżone do oryginałów materiały. Część z nich liczy sobie kilkadziesiąt lat, zaś tkaniny współczesne zostały dobrane z zachowaniem spójności co do surowców, z których są wykonane oraz dawnych technik tkackich. Także rodzaj szycia nawiązuje do dawnych wzorów (szycie ręczne i maszynowe), z dbałością o zachowanie dawnych technik łączenia materiałów. Reasumując, autor opracował wzór stroju łęczyńskiego w sposób rzetelny i możliwie najbardziej precyzyjny w świetle nielicznych dostępnych źródeł, co stanowi istotne uzupełnienie luki badawczej, którą stanowił dotychczas brak takiego opracowania.

Ilona Sawicka
Kustosz w Dziale Etnografii Muzeum Ziemi Chełmskiej
im. Wiktora Ambrozewicza w Chełmie

Michał Kowalik

Absolwent kulturoznawstwa na UMCS, doktorant w Szkole Doktorskiej Nauk Humanistycznych i Sztuki UMCS, twórca ludowy zrzeszony w Stowarzyszeniu Twórców Ludowych w dziedzinie plastyki zdobniczej i obrzędowej oraz haftu. Pracownik działu etnografii Muzeum Ziemi Chełmskiej im. Wiktora Ambroziewicza w Chełmie. Zajmuje się badaniem kultury ludowej, a także socjologią kultury wsi, etnografią i zagadnieniami związanymi z historią sztuki.

Jako artysta wykonuje pisanki, pająki, światy, palmy, hafty krzczonowskie, pieczywo obrzędowe oraz ozdoby choinkowe. Oprócz działalności naukowej i artystycznej zajmuje się edukacją regionalną i ochroną dóbr kultury ze szczególnym uwzględnieniem kultury ludowej.

Laureat wielu nagród za swoją działalność artystyczną, m.in. za haft krzczonowski, pisanki czy światy. Został także uhonorowany nagrodami za działalność kulturalną i artystyczną przez Starostę Lubelskiego, Marszałka Województwa Lubelskiego, otrzymał także nagrodą Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego za zasługi dla kultury ludowej. Koordynator wpisu pisanek batikowych i światów z opłatka na Krajową Listę Niematerialnego Dziedzictwa Kulturowego. Jest jednym z depozytariuszy tradycji wykonywania lubelskich pająków ze słomy i bibuły, które od 2024 r. także znajdują się na tej Liście.

MGBP